

at Husmændene i 1861, altsaa langt over Midten af dette Aarhundrede, ikke vare mere paagtede? Vi se jo, hvorledes Kulturen gaar frem med Kampeskridt, ogsaa paa det Smaas Omraade, vi se, hvorledes Spaedyrkning osv. gaar fremad, og vi se, hvorledes Rodfrugtdyrkningen ved Siden deraf atter vinder frem. Jeg tror derfor, at det i statsøkonomisk Henseende er paa høie Tid, at vi sørge for, at de Fordele, som efter Lovgivning nu ere blevne Ret i Danmark, ogsaa komme dem tilgode, som kun have det mindre Jordbrug. De Herrer ville altsaa se, at den statsøkonomiske Side af Sagen spiller en ikke lille Rolle. Det er jo ikke godt at sige, hvormange Huse i Danmark dette Lovforslag vil komme til at paavirke, men vi maa erindre, at naar man tager alle de Huse i Danmark, som ere under 1 Td. Hartkorn, saa ville de andrage en Talstørrelse af 140,000, om jeg er vel underrettet, og vi vide ogsaa godt, at en hel Del af disse vil dette Lovforslag komme til at ramme. Jeg tør ikke sige, hvormange Procent det er, thi det er meget forskjelligt paa de forskjellige Steder i Danmark, men det er specielt her paa Øerne, at dette Lovforslag vil komme til at faae sin Betydning. Nu er det maaske Mange, som ville sige, at det, som vi forlange ved dette Lovforslag, kun er meget Lidt, og dette er ogsaa fuldkommen overensstemmende med Sandheden. Vi henstille kun til det høie Things og den høie Regjerings Belvilje, om man ikke vil gaa ind paa — hvad jo forøvrigt efter et almindeligt fornuftigt Skøn falder af sig selv — at der, naar en Leier gjør Forbedringer paa Grund eller Gaard, paa Hus eller Jord, og han da af en eller anden Grund, som vedkommende Leier er ukyldig i, frastlytter Gaarden, da lægges en ligefrem Pligt paa vedkommende Eier med Hensyn til at erstatte ham det. Man kunde maaske mene, at Eieren allerede nu i den Grad opfyldte den Pligt, som er udtrykt ved det gamle Ord: „Udel forpligter“, og at det derfor kunde være ganske unødvendigt, at dette Lovforslag fremkom, men dette er ikke altid saa. Naar man endvidere vilde sige, at det kun er meget Lidt, som vi forlange, saa er det ganske rigtigt, men det grunder sig paa, at vi ikke have villet fremkomme med noget Nytt paa det retslige Omraade; vi have holdt os saa strengt til de nu bestaaende Love for de større Jordbrug, som vel tænkes kan, ja vi have endog paa mange Steder ligefrem brugt de selsomme Ord. Hvad angaar Realiteten, da skal jeg sige, at naar vi ville opsummerer, hvilken Virkning denne Lov i Aaringer og i Hundredeviis af Kroner vilde have med Hensyn til at hjælpe paa de mindre Husmænds og Leieres Kaar ude paa Landet, saa maa det indrømmes, at det ikke vilde have nogen stor Betydning, men efter min Mening har det ogsaa en meget større Betydning for disse Folk, at de kunne sige til sig selv med en rolig Bevidsthed, at i det lille Leie-

hus, hvor undertiden deres Bugge har staaet, hvor deres Forældre ere bøde, og hvortil deres Minder ere knyttede, der ville de leve, og der ville de dø, naar de blot holde sig indenfor Lovens Grændser. Vi vide jo, at for Diebliffet er Rettsforholdet i Danmark saaledes, at om ogsaa en Leier har anvendt efter de smaa Forhold ret betydelige Summer paa Huset eller Jorden, har Eieren aldeles ikke nødig at motivere, hvorfor han opfiger eller udsiger ham; han er falden for Loven, nemlig med et halvt Mars Opfigelse til Frastlytningen 1ste Mai. Dette maa vist Alle indrømme med mig er en strigende Uretfærdighed. Nu kan man naturligvis godt sige, at det er saadanne Smaaating, som komme sjældent for. Ja, tilvisse, men vi maa huske paa, hvad det er for Folk, disse Smaaating vedkomme. Vi vide jo Alle, at tusinde Kroner er Lommepege for den ene Mand, men en Belfærdsag for den anden, det afhænger af Mandens pekuniære Stilling. Naar vi se paa Forholdene derude paa Landet, vide vi, som hende Landbosforholdene, at af denne Klasse Leiehusmænd ere de 90 Procent — det tør siges uden Overdrivelse — Folk, som leve et meget tarveligt, slittigt og økonomisk Liv, og uagtet dette se vi, som komme sammen med dem, dog, at de ere saa stedmoderlig behandlede i pekuniær Henseende, at de f. Ex. i Vinterens Kulde meget daarlig ere forsynede med Overtøj, saa at de næsten ikke kunne komme til Kirke. Man ser, hvorledes de fryse sammen, naar de komme ud af Kirken. Dist og her i Genhold til den uheldige Lov — havde jeg nær sagt — hvorefter Menighederne foruden deres Tiende endog maa betale Brændsel til Kirken, er det saa, at disse fattige Smaafolk maa fryse i Kirken; andre Steder betaler Kommunen selv Brændselet. Kirkegangen er for disse Folk noget nær den største Udflugt — vi have jo nu disse velsignede Brugsforeninger, saa at de ikke have nødig at komme til Rjbstaden for Indjobernes Skyld, for ogsaa at gaa og fryse der adskillige Timer — og vi se ved denne Leilighed, hvorledes deres finansielle Kræfter ere udtømte. Derfor spiller det virkelig en stor Rolle, om vi nu ad Lovgivningens Vej kunne fikre disse tarvelige Smaafolk deres Hjem og Erstatning for, hvad de gjøre derfor. Vi have imidlertid ikke undladt at paapege i dette Lovforslag, at Forholdet bliver anderledes, naar de gjøre sig skyldige i Noget, hvorved der paaklæbes dem et Stempel, saaledes at vedkommende Eier kunde blive berettiget til at sige: Den Mand vil jeg ikke have. Vi ville altsaa virke for, at de skulle have Lov til at blive i den tarvelige Stilling, de have, og leve saa godt, rolig og hyggelig, de kunne, uden alene ved En eller Andens Naade eller Unaade at blive smidte ud til en 1ste Mai. Det kan nu ikke hjælpe, at man her kommer og taler om, at den danske Udel er humane Godseiere. Jeg tror i det Hele taget,